

**ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО
ЗНАЧУЩИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ТА
ЕКОНОМІКИ ПРАЦІ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ**

УДК 378.1

Наталія Головач, аспірантка кафедри теорії та методики професійної освіти,
старший викладач кафедри управління персоналом та економіки праці
Міжрегіональної Академії управління персоналом

**ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ
ПРОФЕСІЙНО ЗНАЧУЩИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З УПРАВЛІННЯ
ПЕРСОНАЛОМ ТА ЕКОНОМІКИ ПРАЦІ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ**

У статті представлені результати проведеного педагогічного експерименту, що проводився за участі контрольної та експериментальної груп студентів денної форми навчання ВНЗ. Визначено критерії, рівні та показники сформованості професійно значущих якостей студентів. Проведений аналіз узагальнених результатів експериментальної перевірки доводить результативність запропонованих змін педагогічних умов фахової підготовки майбутніх фахівців з управління персоналом та економіки праці.

***Ключові слова:** експериментальна перевірка, критерії, педагогічний експеримент, показники, професійно значущі якості, рівні.*

Рис. 1. Табл. 2. Літ. 8.

Наталія Головач, аспірантка кафедри теорії та методики професійного освіти,
старший преподаватель кафедры управления персоналом и экономики труда
Межрегиональной Академии управления персоналом

**ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНАЯ ПРОВЕРКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ
ПРОФЕССИОНАЛЬНО ЗНАЧИМЫХ КАЧЕСТВ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО
УПРАВЛЕНИЮ ПЕРСОНАЛОМ И ЭКОНОМИКИ ТРУДА В ПРОЦЕССЕ
ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ**

В статье представлены результаты проведенного педагогического эксперимента, проводившегося с участием контрольной и экспериментальной групп студентов дневной формы обучения вуза. Определены критерии, уровни и показатели сформированности профессионально значимых качеств студентов. Проведенный анализ обобщенных результатов экспериментальной проверки доказывает результативность предлагаемых изменений педагогических условий профессиональной подготовки будущих специалистов по управлению персоналом и экономики труда.

***Ключевые слова:** экспериментальная проверка, критерии, педагогический эксперимент, показатели, профессионально значимые качества, уровни.*

Nataliya Golovach, Postgraduate student at the Department of Theory and Methodology of Professional Education, Senior Lecturer of the Department of Personnel Management and Labour Economics, Interregional Academy of Personnel Management

**THE EXPERIMENTAL VERIFICATION OF EFFICIENCY THE FORMATION OF
PROFESSIONALLY IMPORTANT QUALITIES OF FUTURE SPECIALISTS IN
PERSONNEL MANAGEMENT AND LABOUR ECONOMICS IN THE PROCESS OF
PROFESSIONAL TRAINING**

The article presents the results of pedagogical experiment conducted with participation of the control and experimental groups of full-time students of universities is presented in the paper. The article provides criteria, levels and rates of formation of the professionally significant qualities of students. The experimental data analysis proves the effectiveness of the proposed changes in the conditions of professional training of specialists in the field of personnel management and labor economics.

***Keywords:** experimental verification, criteria, pedagogical experiment, indicator, professionally significant quality, level.*

Постановка проблеми. Динамічні зміни, що відбуваються у всіх сферах суспільства, визначають задачі модернізації вітчизняної освіти. Разом з тим отримання відповідної освіти повинно задовольняти потреби особистості щодо її майбутньої професійної діяльності, сприяти

розвитку її професійно значущих якостей. Саме від рівня підготовки фахівця, сформованості його професійних якостей значною мірою залежить успішне виконання соціального замовлення держави на фахівця з високою професійною компетентністю.

Аналіз основних досліджень. Проблеми

**ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО
ЗНАЧУЩИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ТА
ЕКОНОМІКИ ПРАЦІ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ**

професійної підготовки розкриваються у дослідженнях Г. Балла [1], Н. Ничкало [4], Л. Петренко [7] та ін. Обґрунтування сучасних вимог до професійної підготовки студентів вищої школи здійснили Г. Васянович [2], С. Сисоєва [5], З. Слєпкань [6], Н. Чернуха [8] та ін. Незважаючи на те, що професійна підготовка майбутніх фахівців проводиться в кожному навчальному закладі, багато теоретичних та практичних аспектів цього явища вивчені недостатньо, а вплив таких умов на формування професійно значущих якостей майбутніх фахівців заслуговує особливої уваги.

Метою даної статті є здійснення експериментальної перевірки ефективності формування професійно значущих якостей майбутніх фахівців з управління персоналом та економіки праці у процесі фахової підготовки.

Виклад основного матеріалу. Розвиток педагогічної науки в сучасних умовах характеризується безперервним впровадженням різних підходів до теоретичних знань, і така практика поступово розширюється й вдосконалюється. Важливе місце у педагогічній науці належить експерименту, як одному з емпіричних методів дослідження з науково поставленим досвідом у процесі навчальної та виховної роботи [3, 112].

На підставі проведених попередньо досліджень з даної проблеми було організовано педагогічний експеримент, який проводився впродовж другого семестру 2012/2013 навчального року зі студентами четвертого курсу контрольної групи (КГ) з 26 студентів та впродовж другого семестру 2015/2016 навчального року зі студентами четвертого курсу експериментальної групи (ЕГ) з 24 студентів бакалаврату кафедри “Управління персоналом та економіки праці” Міжрегіональної Академії управління персоналом”.

Дослідження проводилося за участі таких експертів: викладачів Міжрегіональної Академії управління персоналом (ВНЗ), керівників виробничої практики від підприємств, організацій та установ. Експерти оцінювали результати

формування професійно значущих якостей (ПЗЯ) студентів-випускників з управління персоналом та економіки праці.

Таким чином, на завершальному етапі експерименту брало участь всього 50 студентів. Порівняльний аналіз здійснювався в межах існуючих академічних груп: КГ – контрольна група, студенти якої навчалися за навчальним планом, затвердженим 2009 року, терміном 4 роки; ЕГ – експериментальна група, студенти якої навчалися за навчальним планом, затвердженим 2012 року, терміном 4 роки.

Обрані експериментальна та контрольна групи суттєво не різнилися між собою своїм якісним та кількісним складом. Виявлені на початку навчання особистісні професійно значущі якості у студентів різних груп суттєво не відрізнялися. Протягом різного періоду з цими групами студентів працювали постійні (тобто одні й ті ж самі) викладачі ВНЗ. Але відрізнявся зміст процесу їх фахової підготовки: у контрольній групі навчання проводилось за традиційних педагогічних умов та за усталеною навчальною програмою, зміст якої, як показали проведені нами попередні дослідження, не в змозі забезпечити якісну професійну підготовку майбутнього фахівця з управління персоналом та економіки праці відповідно сучасним вимогам ринку; в експериментальній групі – за навчальним планом зі внесеними змінами до його змісту відповідно наданих нами рекомендацій, а також за вдосконалених педагогічних умов відповідно розробленої нами моделі формування ПЗЯ майбутнього фахівця з управління персоналом та економіки праці.

В процесі діагностики ПЗЯ обов’язковою умовою є визначення критеріїв та рівнів їх сформованості.

Було визначено такі три рівні сформованості ПЗЯ: достатній, середній, низький (Табл.1).

Таким чином, як видно з таблиці 1, у експериментальній групі: достатній, тобто найвищий рівень збільшився на 6%, середній рівень – на 8%, а низький – відповідно зменшився

Таблиця 1.

Узагальнені дані про рівні сформованості ПЗЯ студентів контрольної та експериментальної груп

Рівні сформованості ПЗЯ груп студентів	КГ		ЕГ		Відхилення, %
	Осіб	%	осіб	%	
Достатній	7	27%	8	33%	6%
Середній	12	46%	13	54%	8%
Низький	7	27%	3	13%	-14%
Всього	26	100%	24	100%	

**ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО
ЗНАЧУЩИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ТА
ЕКОНОМІКИ ПРАЦІ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ**

Таблиця 2.

Оцінки рівня сформованості ПЗЯ студентів контрольної та експериментальної груп (за оцінками викладачів ВНЗ та керівників баз практики від організацій)

№ п/п	Групи складових ПЗЯ	Рангова оцінка груп складових ПЗЯ	Максимальна оцінка ПЗЯ	КГ		ЕГ	
				Оцінка рівня сформованості ПЗЯ від викладачів ВНЗ	Оцінка рівня сформованості ПЗЯ від керівників баз практики	Оцінка рівня сформованості ПЗЯ від викладачів ВНЗ	Оцінка рівня сформованості ПЗЯ від керівників баз практики
1.	Професійна спрямованість	0,20	1	0,83	0,838	0,86	0,8611
2.	Інтелектуальна	0,13	0,65	0,5135	0,5213	0,523	0,5232
3.	Інформаційно-аналітична	0,17	0,85	0,5695	0,527	0,72	0,721
4.	Управлінсько-організаторська	0,15	0,75	0,5925	0,6285	0,682	0,6915
5.	Економічна	0,14	0,7	0,623	0,602	0,653	0,657
6.	Соціально-комунікативна	0,11	0,55	0,4675	0,473	0,5015	0,51
7.	Психологічна	0,1	0,5	0,38	0,369	0,4811	0,4821
Інтегральний показник рівня сформованості ПЗЯ				3,976	3,9588	4,4206	4,4459

на 14%, що підтверджує доцільність та результативність запропонованих нами змін до педагогічних умов формування ПЗЯ у студентів.

У попередніх дослідженнях, нами були отримані оцінки рівня фахової підготовки за окремою групою складових ПЗЯ та оцінки рівня сформованості ПЗЯ студентів контрольної та експериментальної груп. Показник максимальної оцінки ПЗЯ був отриманий за кожною групою складових ПЗЯ з врахуванням рангової оцінки.

Для того щоб зробити порівняльний аналіз показників рівнів сформованості ПЗЯ контрольної та експериментальної груп, наведемо їх показники оцінок викладачів ВНЗ та керівників баз практики від підприємств, організацій, установ за кожною групою окремо. Критеріями рівнів сформованості визначені групи складових ПЗЯ (Табл. 2).

Таким чином, у контрольній групі інтегральний показник рівня сформованості ПЗЯ за оцінками керівників від баз практики менший від показника за оцінками викладачів ВНЗ. Це говорить про те, що роботодавці оцінюють майбутніх фахівців, як випускників з меншим рівнем готовності до професійної діяльності на відміну від оцінок викладачів ВНЗ. Як показали проведені попередньо дослідження, такі групи складових ПЗЯ студентів-випускників, як інформаційно-аналітична, психологічна мають надто низькі показники, що не в повній мірі відповідає вимогам роботодавців до змісту освіти.

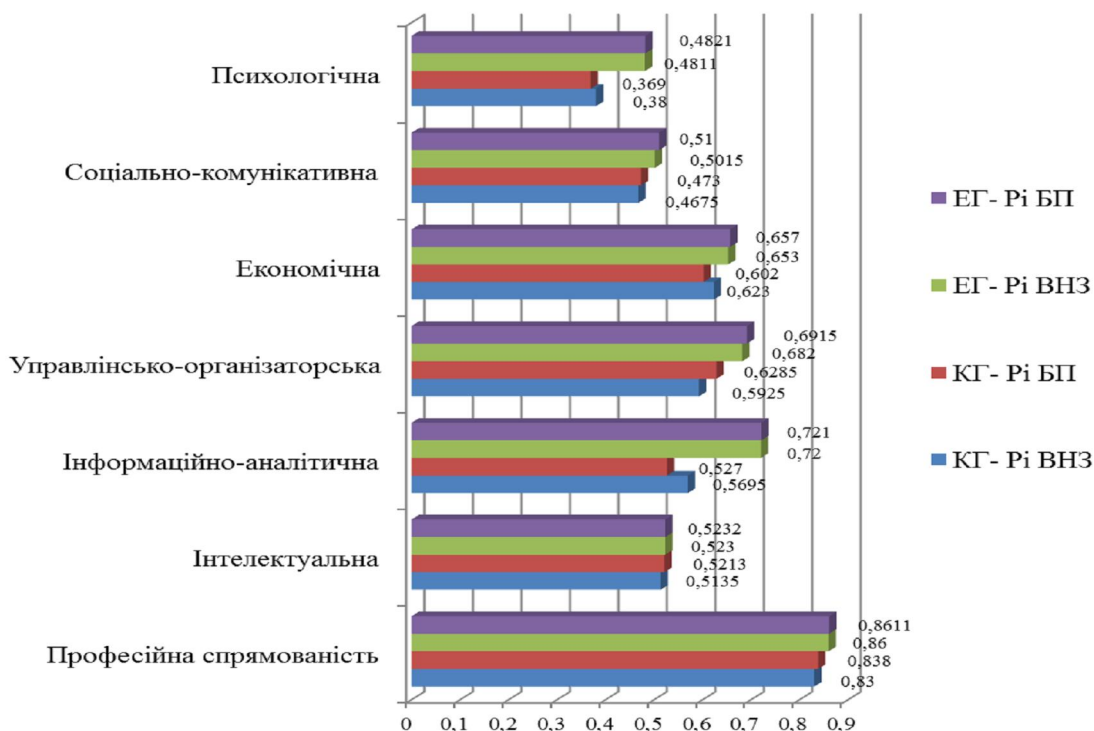
У експериментальної групи, на відміну від контрольної, інтегральний показник рівня сформованості ПЗЯ за оцінками керівників від баз практики більший від показника за оцінками викладачів ВНЗ. Це говорить про те, що роботодавці оцінюють майбутніх фахівців, як випускників з більш вищим рівнем готовності до роботи на відміну від студентів контрольної групи. Таким чином, студенти експериментальної групи під час проходження практики показали кращі результати реалізації отриманих теоретичних знань та вмінь виконувати виробничі функції на практиці. Це ще і пояснюється тим, що за допомогою розробленої нами системи поетапної діагностики ПЗЯ у кожного студента експериментальної групи були виявлені схильності до певної професійної ролі. Відповідно до виявленої у студента професійної ролі був зроблений розподіл напрямлень на виробничу практику (студентів розподілили для виконання функцій інспектора з кадрів, економіста з праці, фахівця з навчання, менеджера з персоналу та ін. за такими професійними ролями як: менеджер, економіст, технолог, коуч).

Порівняємо інтегральні показники рівня сформованості ПЗЯ контрольної та експериментальної груп (Рис. 1):

де – P_i ВНЗ – показник рівня сформованості ПЗЯ групи за оцінками викладачів ВНЗ;

P_i БП – показник рівня сформованості ПЗЯ

**ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО
ЗНАЧУЩИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ТА
ЕКОНОМІКИ ПРАЦІ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ**

Рис. 1. Показники рівнів сформованості ПЗЯ контрольної та експериментальної груп за оцінками викладачів ВНЗ та керівників практики від підприємств

групи за оцінками керівників практики від підприємств, організацій, установ.

Отже, як видно з рисунка 1, всі за всіма критеріями показники рівня сформованості ПЗЯ експериментальної групи вищі за показники контрольної. Найбільший розрив у експериментальної та контрольної групи відбувся між показниками: психологічної групи складових ПЗЯ (0,1131 – оцінки від керівників баз практики та 0,1011 – оцінки від викладачів ВНЗ); інформаційно-аналітичної групи складових ПЗЯ (0,194 – оцінки від керівників баз практики та 0,1505 – оцінки від викладачів ВНЗ). Меншою виявилась різниця між показниками: інтелектуальної групи складових ПЗЯ та професійної спрямованості. Але зауважимо, що ці групи складових ПЗЯ відносяться до блоку особистісних якостей, тобто сукупності тих якостей, які у більшості своїй представляють базові якості.

Інтегральний показник рівнів сформованості ПЗЯ експериментальної групи ($ІІІ_{експ}$) як за оцінками викладачів ВНЗ так і за оцінками керівників практики від підприємств вищий від інтегрального показника контрольної групи ($ІІІ_{контр}$). І це доводить те, що запропонована

нами система поетапної діагностики складових ПЗЯ та розподіл за професійними групами підвищило ефективність формування всіх груп складових ПЗЯ майбутнього фахівця з управління персоналом та економіки праці в процесі фахової підготовки.

Отже, очевидна така різниця за оцінками від ВНЗ: $ІІІ_{експ} = 4,4206$, а $ІІІ_{контр} = 3,976$,

тобто $ІІІ_{експ}$ на 0,446 більший від $ІІІ_{контр}$.

За оцінками від керівників баз практики:

$ІІІ_{контр} = 3,9588$, а $ІІІ_{експ} = 4,4459$,

тобто на 0,4871 більший від $ІІІ_{контр}$.

Висновок. Аналіз узагальнених результатів експериментальної перевірки дає можливість зробити висновок про те, що у студентів експериментальної групи відбулися вагомні зміни у рівні їх професійної готовності. Отримані дані експериментального дослідження засвідчили, що впровадження теоретично обґрунтованої та експериментально перевіреної моделі формування професійно значущих якостей майбутніх фахівців з управління персоналом та економіки праці, внесення змін до навчальних планів відповідно

**ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО
ЗНАЧУЩИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ТА
ЕКОНОМІКИ ПРАЦІ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ**

вимог ринку праці підвищили рівень професійної готовності сучасних випускників даного напрямку.

1. Балл Г.О. Гуманізація загальної та професійної освіти: суспільна активність і психолого-педагогічні орієнтири // *Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи* / За редакцією І.А. Зязюна. – К.: Віпол. – 2000. – С. 134 – 157.

2. Васянович Г.П. Професійні якості майбутнього фахівця: науково-методологічні критерії визначення і класифікації / Григорій Васянович, Василь Онищенко // *Педагогіка і психологія професійної освіти*. – 2013. – №4. – С. 9 – 33.

3. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / Семен Устимович Гончаренко. – К.: Либідь. – 1997. – 376 с.

4. Ничкало Н.Г. Професійний розвиток

особистості: концептуальні засади і перспективи досліджень [Текст] / Н.Г. Ничкало // *Педагогіка і психологія: Науково-теоретичний та інформаційний журнал АПН України*. – 2015. – № 1. – С. 5 – 13.

5. Сисоєва С.О. Творчість і технології в наукових дослідженнях неперервної професійної освіти: наукове вид. / Ред. С.О. Сисоєва. – К.: КІМ, 2008. – 424 с.

6. Слєпкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі: навч. посіб. / З.І. Слєпкань. – К.: Вища шк., 2005. – 239 с.

7. Петренко Л.М. Педагогічна експертиза: технологія оцінювання результатів навчальних досягнень учнів / Л.М. Петренко. – Х.: Основа, 2007. – 176 с.

8. Чернуха Н.М. Від цілісності освіти до її якості / Н.М. Чернуха // *Освітологія*. – 2015. – №4. – С. 29 – 32.

Стаття надійшла до редакції 11.05.2016

“Шануй і поважай матір і батька. Вони дали тобі життя. Ти будеш дорослою людиною, але для матері й батька до останнього подиху залишишся дитям. Своєю працею й піклуванням вони несуть радість у твою колиску. Не забувай, що батьки також мають право на радість.

Шануй і поважай бабусю й дідуся... Дорожи честю сім'ї, оберігай її, як святиню. Де б ти не був, ніколи не забувай про свою рідну домівку. Завжди пам'ятай про неї”.

*Василь Сухомлинський
український педагог, публіцист, письменник, поет*

“Пізнай свій край... себе, свій рід, свій народ, свою землю – і ти побачиш шлях у життя. Шлях, на якому найповніше розкриваються твої здібності. Ти даси йому продовження, вторувавши стежину, із тієї стежини вже рушили у життя твої нащадки. І також будеш ти”.

“Майбутнім ми маримо, а сучасним гордуємо: ми прагнемо до того, чого немає, і нехтуємо тим, що є, так ніби минуле зможе вернутись назад, або напевно мусить здійснити сподіване”.

“Наступний, весело освітлений день – плід учорашнього, так само як добра старість – нагорода гарної юності”.

“Щасливий, хто мав змогу знайти щасливе життя. Але щасливіший той, хто вмів ним користуватись”.

*Григорій Сковорода
український просвітитель-гуманіст, філософ, поет, педагог*

